

РАЗМИШЉАЊЕ О ПЕДЕСЕТОМ ПСАЛМУ У ЗАЈЕДНИЦИ ИЗОЛАЦИЈЕ

Педесети Псалам, који је након гријеха убиства, те преотимања жене једноме од својих војника написао пророк, пјесник и цар Израела Давид, вјероватно је уз молитву Господњу „Оче наш“ најчешће понављан молитвени текст у богослужбеном предању Цркве.

„Помилију ме Боже по великој милости својој, и по обиљу милосрђа свога очисти безакоње моје“, ријечи су којима се отвара ова покајна пјесма, показујући тиме на самом старту повјерење у „велику милост“ Божију. Недуго затим (ст. 3) позиционира се Давидов (као и став нас који Псалам користимо као своју молитву) однос, који га чини пријемчивим за милост, „јер безакоње своје ја знам и гријех је мој стално преда мном“. Дакле, „велика милост“ Божија је свагда ту, али је унутрашње преиспитивање и познање (и признање) гријеха чини дјелотворном у нама, који је познањем безакоња које савјест дарује чинимо стално присутном у нашем бићу, јер „гријех је мој стално преда мном“ те нам се тиме омогућује да будемо отворени за милост. Држање гријеха стално пред нашим очима води признању наше онтолошке немоћи, и превазилази категорије само моралних оквира разумијевања гријеха, а да их притом не искључује.

„Јер си ти праведан у ријечима својим, и чист у суду своме“ (ст. 4), наставља Пророк. Праведност и чистота овдје поменута не може да се схвати одвојено од „велике милости“, већ је одређена њоме. Божанска мјерила зато не смију да буду схваћена као осветничка. Не дакле на „гријех – казна“ начин, већ на начин да познамо да милосна и чиста правда, као и свака милост, имају за основу љубав, у случају нашега Бога – неопозиву љубав, љубав „до краја“ (Јн 13, 1), јер Он је љубав (1 Јов 4, 8).

На темељу искуства милостивога Бога, које Давид објављује на самом почетку, он као убица и прељубник може још увијек да иште да му се поврати „радост спасења“ и утврди га „Дух владалачки“ (ст. 12). Посматрано у историјском контексту живота јеврејскога цара ово свакако значи да Давид упућује прозбу као тражење мудрости од Бога да би владао народом у дословном смислу ријечи, праведно и по закону Божијем, а што је начело које је својим гријехом нарушио убивши поданика због сексуалне побуде према његовој жени. (Занимљиво би свакако било у разматрањима која би се кретала у смјеру другачијем од моје намјере у овом тексту, примиијетити да се Бог и поред свих перипетија није „згадио“ на везу Давида и Уријинице, већ је управо та веза Давиду подарила сина и насљедника Соломона, а Уријиницу поред Давида уврстила у генеалогiju Христову у Мт.1, 6). Међутим, овим историјским тумачењем се не би требало исцрпити значење, имајући у виду да је предуслов праведног чињења владање над самим собом. Тиме и утрђивање „Духом владалачким“ постаје легитимна молба и за све оне који се вијековима моле овом молитвом па и ако нису цареви и владари над народима.

Оно што је у овом ремек дјелу библијске литературе посебно револуционарно, а тиме и нарочито изазовно за тумачење, јесу ријечи из 16. и 17. стиха псалма. Тамо се вели, „јер да си хтио жртве ја бих ти приносио, за жртве паљенице не мариш, жртва је Богу дух скрушен, срце скрушено и смјерно Бог неће одбацити“. Из хришћанске перспективе, на први поглед, ништа необично. Ми и овако и онако не кољемо крвне жртве, нити их самим тим послужења спаљујемо, као што је то налагао старозавјетни култни закон (2Мојс 20, 24; мада се практиковање крвних жртава паљеница среће и раније у тексту, најприје везано за Ноја у 1Мојс 8, 20). Из перспективе Давидовог времена ствар је много компликованија, јер он изјављује да Бог „не мари“ за оно што је сам свом народу заповиједио да се чини.

Вјерујем да би оштрица значења (уп. Јев 4, 12) хришћански ум и душу снажније погодила уколико бисмо тај стих за ову прилику ставили у контекст нашем искуству познат, те читали „за литургије наше не мариш, жртва је Богу дух скрушен...“ Као што је за наше искуство служење службе бескрвне Вечере Господње у спомен на Исусову Пасху (Лк 22, 19) од стране Учитеља заповијеђено, тако

је Давидовом народу приношење жртава представљало вјерску обавезу која није била опционална већ свеобавезујућа. Поред тога, пророчка уста говоре да исти онај Бог који је све то наложио може и да „не мари“, дакле да не хаје за жртве које му се приносе. Примање жртава од стране Бога је очигледно условљено „срцем скрушеним и духом смиреним“ од стране онога или оних који их приносе.

Покушајмо сада ових пар увида уврстити у промишљање о ситуацији у којој се као хришћанке и хришћани заједно са читавим свијетом налазимо у овом периоду, а који за свог главног јунака има невидљивог непријатеља (или суровог пријатеља) по имену COVID 19.

Не бих желио да се понављам наводећи скорашње море саопштења како различитих помјесних Цркава тако и епархија СПЦ. У времену које нам Господ подари након што његовом милошћу ово искушење прође, вјерујем да ће паметнији од мене наћи воље да коментаришу многе појединости које су одаслате у јавност кроз та саопштења. Од архаизама и поплаве аориста и имперфеката својсвених предкосовском циклусу наше епике, до тона и позивања црквених власти да се према одређенима спроведу дисциплинске мјере, па преко анахроног куртоазног плурала којим себе часте поједини великодостојници обраћајући се пастви, тврдњи да је по-сриједи „вјештачко створени“ вирус, да је вријеме да се види „ко је вјера а ко невјера“, све до самог елементарног правописа који нека од тих саопштења „краси“.

У некима од њих има и завидне креативности по питањима црквеног живота у посебним условима, док су нека сасвим уопштеног карактера, итд., итд. Колико год то могао бити забаван подухват, сматрам да му сада није вријеме. Чињеница која се у саопштењима може сагледати, а која се везује за тему овог осврта, јесте да су неке помјесне Цркве обуставиле богослужења док су га неке у складу са прописима здравствених радника редуковале или у мањој или већој мјери успјешно покушале саобразити са прописима државе.

Питање које ме посебно голица, а на које ме је подстакao мој истински „јунак дана“, не COVID 19, већ Педесети псалм – кога сам овога дана уврстио у ону тиху подневну молитву коју за вријеме пандемије вршимо, у својим домовима, са милионима других хришћана свих традиција широм планете – јесте управо питање условљености наше обредне евхаристијске жртве „духом смиреним и

срцем скрушеним“. Чини ми се да многа размишљања на која сам наишао ових дана овај услов нису третирали са довољно пажње. Неке од расправа своде се на то да ли Црква може или пак не може „да преживи“ евентуално потпуно обустављање евхаристијског богослужења на неко вријеме. Чујемо и питања – да ли служити са пет или три вјерника, или служити Литургије искључиво у кругу свештеника, у „дворским“ капелама или приватним собама те тако обезбједити „преживљавање“ Цркве у овом времену кризе.

Без намјере да предлажем неко свеобухватно рјешење, јер га истини за вољу и немам, желим да нагласим јасну, бар на основу Псалма о коме пишем, условљеност „срцем скрушеним и духом смиреним“, без које ниједна жртва, било да је паљеница или бескрвна, неће бити примљена пред Богом. Ако израз „дух смирени“ притом не схватимо као неко индивидуално осјећање које као награду доноси благодети појединцу, већ га покушамо разумјети релационо – као понизност пред другим (и Другим) – онда овај услов без кога се не може у средиште наше пажње мора да постави добро ближњега, а не обред по себи. Зато што обред као обред, па био он и евхаристијски, барем судећи на основу овог библијског текста, не гарантује никакво „преживљавање“. (Смиреност као понизност пред другим свакако укључује и понизност пред знањем и искуством других, у овом случају љекара епидемиолога, као и оних који, генерално говорећи, мисле другачије од нас). Ако бисмо тјерали мак на конач, „преживљавање“ за Цркву и није опција, јер она објављује и свједочи „живот у изобиљу живота“ (уп. Јн 10, 10), а не било какво „преживљавање“ или живот у траговима.

Педесети псалам доноси нам својим завршним стиховима (18 и 19) пророчке ријечи радости и наде у Бога: „по доброти својој Господе, чини добро Сиону, и нека се подигну зидови Јерусалимски, тада ће ти бити миле жртве правде, приноси и жртве паљенице“. Подизање зидова светога Града, када ће жртве опет бити „миле“ Богу, представља у разумијевању овога читаоца дизање зидова срца скрушеног и понизног, зидова самим тим пропусних за љубав и бригу према ближњима: за оца Милана, владику Милутина и свештенике из Ваљева, људе које познајемо, тако да кроз заједницу љубави са њима и ми можемо да болујемо са стотинама хиљада болесних у Цркви и ван ње. Кроз њихову болест можемо

да дохватимо и молитвено загрлимо светог Ђузепеа Бернанделија који је свој живот жртвовао и освјетлао образ хришћанства одричући се респиратора да би млађи од њега могао да настави са борбом у овом животу. И све и свја.

На самом крају, псалмопојац закључује, „тада ће метати на жртвеник твој теоце“. Можда не би било погрешно закључити да је једно такво теленце, сада већ угојено, заправо исто оно које отац готови у причи из Лк 15, 23, када је, срећан, дочекао повратак свога блудног сина.

